

TOPLUM VE SUÇ ARAŞTIRMALARINDA SINIRLARI AŞAN BİR SUÇ: “ÇEVİRİMİÇİ ÇOCUK İSTİSMARI” VE BU SUÇA KARŞI ALINABİLECEK ÖNLEMLER

Mustafa ÇALIŞKAN¹

Öz

Sınırları aşan bir sorun olan çocuk istismarı, internet kullanımının yaygınlaşmasıyla, sanal ortamda da işlenen bir suç haline gelmiş ve suç literatüründe net bir tanımı bulunmayan bu suç çeşidi emniyet kayıtlarına “çevrimiçi çocuk istismarı” olarak geçmiştir. Sanal ortam, tüm yaş guruplarında olduğu üzere çocukların da mağdur olmasına neden olabilmektedir. İnternet, bir taraftan suç işleme amacıyla kullanılırken, diğer taraftan, güvenlik güçlerinin sanal ortamdaki denetimleriyle doğru orantılı olarak, suçların aydınlatılmasında da önemli bir fonksiyon üstlenmeye başlamıştır. Bu çalışmada, ulusal-uluslararası polis teşkilatlarının sınır tanımayan “çevrimiçi çocuk istismarı” suçunun aydınlatılmasındaki rolü, örnek olaylar çerçevesinde incelenmiştir. Çalışmada ailelerin ihmalleri, toplum tarafından doğru bilinen yanlışlar hakkında bilgi sunularak, çocukların davranışlarındaki değişimlerin aileler tarafından gözlemlenememesi vurgulanmış ve ailelerin, eğitimcilerin, toplumun suç karşısında dikkat etmesi gereken hususlar maddeler halinde sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çevrimiçi Çocuk İstismarı, Çocuk, İstismar, Suç Sosyolojisi.

A CRIME THAT TRANSBOUNDARY IN RESEARCH OF SOCIETY AND CRIMES: "ONLINE CHILD ABUSE" AND MEASURES THAT CAN BE TAKEN AGAINST THIS CRIME

Abstract

Child abuse is a problem that exceed the limits, has become a crime committed in a virtual environment with the widespread use of internet that has no clear definition in the criminal literature and it has been passed as “online child abuse” into the terminology of police. The virtual environment can cause children to become victims, as in all age groups. In this study, the role of national-international police organisations in illuminating the “online child abuse” offense is examined in the framework of case studies. In this study, it was emphasized that the changes in children's behaviours could not be observed by families by presenting information about the negligence of families, false facts by the society and the points that should be paid attention by families, educators, society in the face of crime are presented as items.

Keywords: Online Child Abuse, Child, Abuse, Criminal Sociology.

¹ İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü, İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü, mcaliskan68@yahoo.com
ORCID 0000-0003-0342-571X

Başvuru Tarihi (Received): 14.02.2019 **Kabul Tarihi** (Accepted): 26.06.2019

Amaç ve Yöntem

Uluslararası çocuk merkezinin 2013 verilerine göre, çocuk istismarı ve sömürüsü ile ilgili bilimsel kriterlere uygun 49 yayın bulunmaktadır. Bu çalışmalardan hiçbirisi çocuğun cinsel istismarı, çocuk ticareti ya da çocuk fuhuşu ile ilgili olmayıp, çalışmaların birçoğu tıp alanında yapılmıştır. 2013-2019 arasındaki çalışmalar incelendiğinde de, çocuklara yönelik cinsel istismarı konu alan araştırmaların yine tıp alanında yoğunlaştığı görülmektedir. Sosyal bilimler alanında çocuk istismarına yönelik çalışmalar sınırlı kalırken, Türkiye’de çocuk istismarı suçunda yeni bir kriminal kavram olan “çevrimiçi çocuk istismarı”nı inceleyen bilimsel bir çalışma henüz yapılmamıştır.

Bu çalışmanın amacı, sosyal bilimler alanındaki bu önemli eksikliğe dikkat çekilmesi, suç araştırmalarına katkı sunulması ve pek bilinmeyen bu suç türüne karşı toplumun aydınlatılmasıdır. Çevrimiçi çocuk istismarı suçunun kriminalize edilirken, dört ayrı olay irdelenmiş, sanal ortamda gerçekleşen bu suç türünün fiziki çevrede yaşanan cinsel istismar suçuyla benzerlik ve farklılıkları sunulurken, zincirleme suç faktörlerinin de gözlemlenmesi hedeflenmiştir. Araştırmada kullanılmak üzere, İstanbul Emniyet Müdürlüğü, Siber Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü’nden yapılan talep neticesinde: Uluslararası Polis Teşkilatı (İTERPOL), Amerika Federal Soruşturma Bürosu (FBI), ABD Ulusal Kayıp ve Sömürülen Çocuklar Merkezi’nin (NCMEC), İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü (İEM) ile bilgi paylaşımı yaptığı üç olay ve İstanbul Bilişim Suçlarıyla Mücadele Şube Müdürlüğü bünyesindeki Siber Devriye Bürosu’nda hizmet veren Çevrimiçi Çocuk İstismarı uzmanı personellerinin aydınlattığı, bir olay örneği sunulmuştur.

Olay örnekleri aşağıdaki kriterler çerçevesinde talep edilmiştir:

- Çocukların cinsel istismarına karşı mücadele eden uluslararası kurum-kuruluşların suçla mücadelesinin gözlemlenmesine katkı sunulması ve bu amaçla her bir kurum-kuruluştan birer örnek olay olması.
- Sanal ortamda gerçekleşen istismar konulu suçların, işleniş şekillerinin birbirinde farklı olması (istismarın internette paylaşılması, izlenmesi, depolanması ve yazışma yoluyla istismarın gerçekleşmesi vb.).
- Aydınlatılan suçların çok karmaşık yapıda olmaması ve toplumun çevrimiçi çocuk istismarının boyutlarını gözlemleyebilmesine katkı sunabilmesi.
- Olay örneklerinde, istismarcı ve mağdur arasındaki yakınlık, çocuğun istismarcısını tanıyıp tanınamaması ile alakalı herhangi bir kriter sunulmamış ve olay örnekleri yukarıda belirtilen üç kriter çerçevesinde rastgele seçim yoluyla belirlenmiştir.

Olaylardaki mağdur ve şüpheliler ile alakalı dosya içeriği incelenmemiş, evrak talep edilen ilgili birim kişilerin özel bilgilerini gizlenmek suretiyle olay özeti hazırlayarak talebe karşılık vermiştir. Belirtilen nedenle, olay akışında yer alması gereken bu bilgiler harf kodlarıyla belirtilmiştir.

Giriş

Çocuk istismarı çok eski zamanlardan günümüze kadar olan süreçte, tüm toplumlarda görülen evrensel bir problemdir. İstismar konuları, fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismar olmak üzere farklı alanlara ayrılmakta ve birçok açıdan bilimsel araştırmalara konu olmaktadır. Belirtilen istismar türleri arasından “teşhisi en zor olanlar çocuğun duygusal ve cinsel istismarı konularıdır” (Yaşar, Şenol & Akyol, 2015: 229). Bu çalışmada ele aldığımız, çocuğa yönelik cinsel istismar suçu, uzun bir tarihsel geçmişe sahip olsa da, sorunun çocuk istismarı çerçevesinde değerlendirilmesi 1970’li yıllarda ön plana çıkmaya başlamıştır. Belirtilen tarihten önce, nadiren ortaya çıkan çocuk istismarı suçları, kadınların sosyal hak arayışlarının yükselişi ile paralel olarak, kadınların çocukluk döneminde yaşadıkları olayları ifşa etmelerini müteakip, daha sık ortaya

çıkmaya başlamıştır (Hatipoğlu, 2017). Bu aşamadan sonra, çocuğa yönelik cinsel yönelimler, çocuğun cinsel istismarı olarak değerlendirilmeye başlanmıştır.

Çocuğun cinsel açıdan istismarına yönelik eğilimler: temas içermeyen istismar “(diyalog, teşhircilik ve röntgencilik), cinsel dokunma (istismarcının mağdura dokunması ya da mağduru kendisine dokunması için zorlaması), interfemoral ilişki (ırza tasatti), cinsel penetrasyon (ırza geçme) ve cinsel sömürü (çocuk pornografisi ve çocuk fuhuşu)” olmak üzere 5 farklı başlık altında değerlendirilmektedir (Aktepe, 2009: 95).

Çocuklara yönelik cinsel istismarı açıklayabilmek amacıyla birçok tanımlama yapılmıştır. Bu tanımlar arasında Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılan tanımlama, Aktepe (2009) tarafından şöyle aktarılmıştır: Çocuğun içinde bulunduğu durumu bütünüyle kavramaya ve değerlendirmeye yetecek olgunluğa erişmeden, yasaları ve toplumsal kuralları ihlal ederek cinsel aktivitede bulunulmasıdır. Çocuk cinsel istismarı, bir yetişkin ya da yaş ve gelişimsel olarak daha büyük çocuk arasındaki cinsel ihtiyacın tatmini amacıyla gerçekleştirilen eylemleri de kapsar. Çocuk cinsel istismarı, yasaların izin vermediği her türlü cinsel ilişkiye zorlama ve teşvik etmeyi, fuhuş ya da diğer yasadışı uygulamalarla sömürmeyi ve pornografiyi de kapsamaktadır.

Tanımda belirtilen istismar vakalarının, internet ortamında gerçekleştirilmesi durumunda, gerçekleşen suç emniyetin kriminal literatüründe “çevrimiçi çocuk istismarı” olarak adlandırılmaktadır. Sanal dünyada gerçekleşen cinsel istismar konularında en sık karşılaşılan örnekler: temas içermeyen cinsel istismar suçunun gerçekleşmesini müteakip görsel materyallerin kayıt altına alınarak siber zorbalıkta kullanılması, elde edilen görüntülerin cinsel dokunma yoluyla cinsel istismar için tehdit unsuru olarak kullanılması, tehditle çocukların teşhircilik ve röntgencilik doğrultusunda kullanılmasıdır.

1. İstismar olaylarında mağdur ve şüpheliler

Çocuğa karşı cinsel istismar, anne, baba, çocuğun arkadaşı, kardeşi, üvey ebeveynler, komşu, öğretmen, tanıdık diğer kişiler başta olmak üzere, herhangi tanıdık olmayan bir yabancı tarafından da yapılmaktadır (Aydemir & Yurtkulu, 2012: 153). Çocuk istismarları; kişisel, ailesel ve sosyal risk faktörlerinin karmaşık ilişkilerinden kaynaklanmaktadır. Bunlardan bazıları; ebeveynlerin alkol ya da uyuşturucu bağımlısı olması, genç yaşta anne olma, anne babanın geçmişlerinde istismar ve reddedilme yaşamış olması, düşük sosyoekonomik statü ve psikiyatrik hastalıklardır (Koçak & Büyükgönenç, 2011).

Genel kanının aksine, cinsel istismarın aile dışındaki yabancılardan çok, aile içi bir yetişkin veya çocuğun tanıdığı bir birey tarafından yapıldığı belirtilmektedir. Ancak bu oranları net olarak sunabilmek pek mümkün değildir. Şöyle ki, araştırmalar neticesinde belirlenen oransal değerler farklılık içerebilmektedir. İstismar konularına yönelik bilimsel araştırmalar arasından belirleyebildiğimiz ve birbirine oransal olarak en uzak değerleri veren iki araştırmanın sunulması, net bir oranın belirlenmesindeki zorluğun gözlemlenebilmesine imkân tanıyacaktır. Bir araştırmada: “çocuğu cinsel olarak istismar edenlerin % 31’i aile içinden, % 54’ü aile dışındaki tanıdık bir kişi tarafından ve sadece % 15’i tanınmayan kişiler tarafından gerçekleştirilmektedir” şeklinde bir oran sunulmaktadır (Aydemir & Yurtkulu, 2012: 154). Diğer bir araştırmada ise çocuk istismarının “% 77 olasılıkla aile içinde, % 11 diğer akrabalar tarafından, % 5 yabancı kişiler, % 2 ise çocuğun bakımı ile ilgilenen diğer kişiler tarafından uygulanmaktadır” ibaresi mevcuttur (Karataş, 2018: 132). İstismar konulu araştırmalarda, yakın akrabaların da çekirdek aile içerisinde değerlendirilmesi gibi hatalar, oransal farklılıkların oluşmasına neden olabileceği gibi, ülke genelinde çocuk istismar konularına yönelik ulusal çapta bir araştırmanın olmaması da bu oransal farklılıkların oluşmasının en önemli nedenlerinden birisidir. Verilen örneklerdeki oransal tutarsızlıklar göz önünde bulundurulunca, çocuğun cinsel istismarı ve istismarı gerçekleştiren kişilerin çocuğa yakınlık dereceleri ile alakalı net bir istatistiki bilgiye ulaşmanın, ulusal çapta bir araştırma yapılmadan pek mümkün olamayacağı gözlemlenebilmektedir. Alpaslan, istismarcıların

%85-95 gibi yüksek oranla erkek olduğunu, %5-15'inin ise kadınlardan oluştuğunu belirtmektedir (Alpaslan, 2014: 196).

Aşağıda incelenen olay örneklerinde de görüleceği üzere, istismar olayları genellikle çocuğun yakını veya yakın çevredeki tanıdıkları tarafından gerçekleştirildiğinden, olayların açığa çıkması, aydınlatılması kısa sürede mümkün olamamakta ve istismar suçu uzun süreçte sıklıkla tekrar edilebilmektedir. Dışlanacağını veya kendisine inanılmayacağını düşünen çocuklar ise (Alpaslan, 2014)² istismar olaylarını ifade etmekte güçlük çekmektedirler. Buna ek olarak, aile içerisinde gerçekleşen istismar olaylarında bilinçli olarak dikkate almama ve olayı gizleme eğilimiyle hareket edilebilmektedir. Bu nedenle, çocukların içinde buldukları riskli durumların erken dönemde tespit edilerek önlem alınmasını sağlayacak ulusal düzeyde erken uyarı sisteminin kurulması hayati önem arz etmektedir. Çünkü erken dönemde müdahale edilemeyen pek çok vakada, geri dönüşü çok zor olan ciddi incinmeler meydana gelebilmektedir.

Cinsel istismara uğrayan çocukların veya ailelerinin istismarı gizleme eğilimleri istismar olaylarının gerçek boyutlarının ve gerçek oranlarının saptanabilmesini engellemektedir. Çocukların istismarı gizleme eğilimlerine neden olan başlıca faktörler ise şunlardır:

- "Çocuğun kabul görmeme korkusu yaşaması" (Şimşek, Uysal, Gençoğlu & Bez, 2013: 45)³,
- Çocukların bilinç düzeylerinin yetersiz olması nedeniyle istismara uğradıklarını fark edememeleri,
- İstismarı açıklayınca sonuçların kendisi aleyhine olabileceği düşünmesi,
- İnanç faktörü tesiriyle, istismarcının günahlarından dolayı cezalandırılacağı düşüncesi,
- Aileye zarar gelmemesi için olayı gizleme hissiyatı ve
- Hediye ile kandırılma faktörüdür.

Ailelerin cinsel istismarı gizleme eğilimlerinin başlıca nedenleri ise, çocuğa tam olarak inanmama ve ailenin çevreye rezil olacağı düşüncesidir (Göker, Aktepe, Hesapçoğlu & Kandil, 2010).

2. Yükselen suç eğilimlerinde yeni bir kavram, çevrimiçi çocuk istismarı

Çocuğun istismarı suç olmakla birlikte görüntülerin sanal ortama yüklenmesine neden olmak, görüntülerin yayılmasına aracılık etmek de çocuğun cinsel istismarı suçunun kapsamında değerlendirilmekte olup, suçun ayrıntılı tanımı, yaş sınırı ve suçun işlenmesi halinde yapılacak adli işlemler Türk Ceza Kanunu'nun Altıncı Bölümü'nde yer alan Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar kısmında belirlenmiştir (Hürriyete Karşı Suçlar, 2004). Gelişen teknoloji, insan hayatının her aşamasına kolaylıklar sunmasına karşın, yeni suç türlerinin ortaya çıkmasına ve çocukların mağdur edilmesine de neden olabilmektedir. İnternet kullanımının yaygınlaşmasıyla, birçok suç türünde olduğu gibi cinsel istismar olayları, sanal ortamda da gerçekleşmeye başlamış ve çocukların cinsel obje olarak kullanıldığı görsellerin teşhir edilmesi suçunun görülme sıklığı artmıştır. İnternet kullanımının yoğun olmadığı yıllarda istismara neden olan faktörler, çevresel ve toplumsal risk faktörleri olarak iki ana başlık altında değerlendirilmekteydi. Ancak, internet

² "Çocuk şahitliği farklıdır ve bu en tartışmalı husustur. Çocuklar kötü bir şahit midir? 25 yıl ve öncesinde bu fikir geniş çapta kabul görmekteydi. Çocukların gerçeklikleri ayıramadıkları bir fantezi dünyasında yaşadıkları düşünülürdü ve özellikle cinsel istismar konusunda söylediklerine inanılmazdı. Ancak son yıllarda çocuk cinsel istismarında hakim görüş, çocukların maruz kaldıkları cinsel istismar konusunda yalan söylemedikleri ve söylediklerinin doğru olduğu şeklinde değişti. "Çocuklar bir sorundan kurtulmak için yalan söyler, bir sorunun için e girmek için değil" ve "eğer çocuk tarif ediyorsa, mutlaka olmuştur" şeklindeki fikirler birçokları tarafından kabul edilmekteydi ve onlar için çocuk ideal bir şahitti. Ancak bu görüş de, çocukların güvenilmez olduğunu savunan eski görüş kadar hatalıdır. Çocuklar kötü şahit değildir, ancak ideal şahit de değildir; farklı bir şahittir. Bu farklılık, çocuklara daha profesyonel bir yaklaşım gerektirir. Çocuklar cinsel istismar olayında saklama amacı dışında nadiren yalan söylerler, ancak olayları yanlış değerlendirebilirler".

³ Çocukların cinsel istismara uğradığını ilgili birimlere ileten ailelerin ihbarlarında olayın asılsız çıkma olasılığı %2-4 değer aralıklarında çıkmaktadır.

kullanımının yaygınlaşmasıyla bilinçsiz internet kullanımını da çocuk istismarının nedenleri arasında değerlendirilmeye başlamıştır (Aydemir & Yurtkulu, 2012).

Sanal ortamda sahte hesaplar ve sahte profiller aracılığıyla kandırılan çocuklar cinsel istismara maruz kalabilmektedirler. İnternet aracılığıyla ve “sanal zorbalık” yoluyla istismar konularını gerçekleştirenlerin, mağdur ile yüz yüze iletişim halinde olmaması, şüphelilerin özgüvenini artıran en önemli unsurdur. Karataş tarafından, internet kullanıcısı öğrencilerin yaşadıkları zorlukları konu alan bir araştırmada, öğrencilere: “siber zorba davranışların önlenmesi ya da azaltılması için sizce öğretmenler ve aileler neler yapabilirler?” (Karataş, 2018: 135) sorusu yöneltilmiş ve sorulara verilen cevaplardan aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

- Okullarda siber zorba davranışlarla ilgili bilgilendirme yapılmamaktadır bu konu hakkında öğrenciler bilgi sahibi değildir.
- Öğretmenlerin bu konuda öğrencileri aydınlayabilecek yeterli bilgi birikimleri bulunmamaktadır.
- Çocukların internet kullanımını aileler tarafından denetlenmemektedir

Bu durum sanal ortamda cinsel istismar suçları hakkında, toplumun bilgi eksikliğinin olduğunu ispatlar niteliktedir ve başta aileler olmak üzere toplumun tamamına büyük sorumluluklar düştüğünü de ortaya koymaktadır.

3. Çevrimiçi çocuk istismarı suçuna yönelik olay örnekleri

3.1. Olay incelemesi I

Avusturya Interpol’ünden, sanal ortamda çocuğun cinsel istismarı konulu bir evrak Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığına ve oradan da İstanbul İl Emniyet müdürlüğüne gönderilmiştir. Gönderilen evraklar içerisinde yer alan fotoğraflar incelendiğinde yüzü rahatlıkla görülebilen X adlı bir kız çocuğunun, yüzü görülmeyen ve sadece bacakları görülebilen erkek bir şahıs tarafından cinsel istismarına maruz kaldığı tespit edilir. Teknik incelemeler sonucunda internet üzerindeki fotoğrafın paylaşıldığı GPS (elektronik ortamda yer bildirim) konumu belirlenir. İstanbul Emniyet Müdürlüğü Siber suçlarla Şube Müdürlüğü’nün yetkili birimleri, (Y) ilçesinde olduğu belirlenen koordinat üzerinde kız çocuğunun kim olduğunu bulabilmek için eşkâl tespiti çalışmasına başlarlar. Bu arada, kim olduğu bilinmeyen istismarcı şahsın bacaklarından yola çıkılarak, ortalama bir boy kilo oranı çıkartılır ve fiziki bir eşkâl oluşturulur. Yapılan incelemeler neticesinde kız çocuğunun ikamet ettiği adres belirlenir ve kız çocuğu X’in 11 yaşında olduğu tespit edilir. Çevre ve aile ile bilgi paylaşımı yapılmadan istismar konusuna karışan kişinin kim olduğu araştırılmaya devam edilir. Çocuğun yakın çevresindeki erkek şahısların tamamının boy kilo oranları analiz edilerek, çocuğun yanında görülen dayısının, fotoğraftaki fiziki yapıya en uygun kişi olduğu belirlenir. Şüphelinin tespiti sonrasında emniyet yetkilileri çocuğun ikamet ettiği eve baskın yaparak şüpheli durumdaki Z isimli şahsı gözaltına alırlar. Ayrıca farklı bir araca alınan X adlı kız çocuğu da emniyetteki uzman personel tarafından görüşme yapmak üzere emniyete götürülür. Kız çocuğu, uzman personel tarafından yapılan görüşme esnasında dayısının kendisine yaptığı istismar konularını detaylı olarak ifade ettikten sonra, dayısı Z tarafından 8 yaşındaki kardeşine de aynı istismar konularının yapıldığını ayrıntılı olarak anlatır. Buna ek olarak, yaşadığı olayı annesine anlattığını, ancak annesinin “dayılar öyle şey yapmaz” diyerek kendisine inanmadığını, ayrıca böyle şeyleri başka yerlerde kesinlikle anlatmaması gerektiğini kendisine tembih ettiğini ifade eder. Aynı anlarda, şüpheli durumdaki Z, alınan ifâdesinde yaptığı istismarı itiraf eder ve el konulan elektronik cihazlarından da maddi delil elde edilir. Başarılı geçen operasyon sonrası ifâdesi alınan şüpheli adli mercilere sevk edildikten sonra, ilgili mahkemece tutuklanarak cezaevine gönderilir (İEM, 2019).

Bu olayda dokunarak gerçekleşen bir istismar olayı ve dokunmayarak gerçekleşen (uygunsuz görsel paylaşımı) çevrimiçi istismar olayının aynı olayda yaşandığı görülmektedir. Uluslararası

polis teşkilatı yetkililerinin sanal ortamda, bir fotoğrafı tespit etmesiyle başlayan olay örgüsü, çocuğu cinsel açıdan istismar eden ve ona bilerek veya bilmeyerek yardım eden bir veya birkaç suçlunun ortaya çıkmasını sağlamıştır. İstanbul'da yaşanan bu olay örneğinde, ihmaller zinciri suçun üstünün uzun süre kapalı kalmasına ve suçlunun kendisini gizlemesine sebebiyet vermiştir. Yapılan görüşmede, çocuğun, dayısı tarafından kendisine yapılan cinsel istismarı anlatmasının yanı sıra, kardeşine de aynı istismarın yapıldığını anlatması, şüphelinin suçu birçok defa tekrar ederek alışkanlık haline getirdiğini ispatlamaktadır. Ayrıca, çocuğun kendisine yapılan istismarı annesine söylemesi ve annenin tepkisiz kalarak olayın üzerine gitmemesi, olayın faili tarafından ikinci bir çocuğun da istismar edilmesine sebebiyet vermiştir. Buna ek olarak annenin, suçu kapatma eğilimiyle hareket etmediği düşünülür ise, çocuğa inanmaması veya onu susturması suçun alışkanlık haline gelmesine neden olmuştur. Bu nedendir ki, bu tip istismar konularında kişinin kan bağı olan yakınına koruma eğilimiyle hareket etmesi, zincirleme suçlara neden olmakta ve toplumda çok daha büyük sorunlara neden olmaktadır.

3.2. Olay incelemesi II

İstanbul Bilişim Suçlarıyla Mücadele Şube Müdürlüğü'ne bağlı görev yapan siber polis internet üzerinde devriye görevi yaptığı esnada, facebook sosyal paylaşım sitesi üzerinde 18 yaş altı 8 lise kız çocuğu tarafından oluşturulan bir facebook sayfasında cinsel içerikli yazışmalar yapıldığını tespit etmiştir. Bunun üzerine, yazışmaların tüm içeriği siber devriye tarafından kayıt altına alınarak yazışmaya katılanların profilleri incelemeye alınmıştır. İlk inceleme aşamasında, yazışmaya katılanların genel itibarıyla, X okulunda öğrenim gören kız çocukları oldukları anlaşılmıştır. Aynı grupta bulunan ve çocukların tamamıyla iletişim kurma eğilimiyle hareket eden B şahsının eğilimleri şüpheli görülmüş ve kullanıcı sanal ortamda takibe alınmıştır. İncelemeler neticesinde B şahsının, X okulunda çalışan bir devlet memuru olduğu, sanal zorbalık yaparak yazdığı çocukların da aynı okulda eğitim-öğrenim gören çocuklar olduğu neticesine ulaşılmıştır. B şahsının adres ve işyerinin tespiti yapıldıktan sonra, belirlenen adreslere yapılan baskın neticesinde, B isimli şüpheli gözaltına alınarak, işyeri ve ikametindeki tüm dijital materyallere el konulmuştur. Dijital materyallerde yapılan incelemeler neticesinde çok sayıda müstehcen, çocuk pornografisi ve diğer pornografik görseller bulunmuştur. Ayrıca, B şahsının sosyal medya hesabı üzerinden, görevli olduğu okuldaki öğrencilerle yapılan yazışmalarda da cinsel içerikli bulgular elde edilmiştir. El konulan dijital materyallerde yapılan incelemelerde, B isimli şüphelinin sanal âlemde birden fazla profilinin bulunduğu ve bu hesaplardan da cinsel içerikli paylaşımlar yapıldığı belirlenmiştir (İEM, 2019).

Bu olayda, suç işleyen fiziki olarak aynı çevrede bulunduğu çocuklara ilgi duyduğu, sanal zorbalık yoluyla onlarla iletişim kurmaya çalışarak çocuklara cinsel yaklaşımda bulunduğu ve elektronik cihazlarında cinsel istismarla alakalı birçok görsel bulunduğu tespit edilmiştir. Bu olayda süreklilik arz eden bir çevrimiçi cinsel istismar döngüsü mevcuttur. İlk olayda anlatıldığı gibi bu olayda da alışkanlık haline gelme durumu söz konusudur. Dahası, yazışma yapılan sanal ortamda çok sayıda kız çocuğu bulunmasına karşın, olayın aydınlatıldığı güne kadar ailelerden hiç birisi, çocuklarının yaşadığı bu durumu tespit edememiştir. Bu durum, ebeveynlerin çocukların internet kullanımını yeteri ölçüde denetleyemediklerini ve onlara bilinçli internet kullanımı ile alakalı gerekli eğitimleri vermediklerine yönelik önemli bir veridir. Belirtilen nedenlerle, çağın bir gereği olarak eğitim programlarında güvenli ve bilinçli internet kullanımı ile alakalı ders içeriklerinin oluşturulmasının bir zaruret haline geldiği dikkate alınmalıdır.

3.3. Olay incelemesi III

Amerika Federal Soruşturma Bürosu (FBI) tarafından, İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü'ne yapılan bir bilgi paylaşımında, Deep Web (Derin Web) internet portalında, çocuk istismarı ile alakalı görüntülerin İstanbul üzerinden depolandığının tespit edildiği bilgisi verilmiştir. Bu bilgi paylaşımı doğrultusunda yapılan araştırmalar neticesinde, belirtilen sanal ortama videoların

İstanbul üzerinden depolandığı doğrulanmıştır. Web adresi üzerinde depolanan görseller izlemeye alınmış, belirtilen adrese erişim sağlanarak görseller üzerinde işlem yapan w, x, y, z isimli şahıslar ve adres bilgileri tespit edilmiştir. Yapılan operasyon neticesinde şahıslar gözümlenirken dijital materyallere el konulmuş ve materyaller üzerinde yapılan incelemelerde 2’si erkek olmak üzere, 17 çocuğa ait uygunsuz görsel ele geçirilmiştir. Belirtilen görsellerin genellikle internet üzerinden kamera aracılığı ile elde edildiği ve şüphelilerin elde ettikleri uygunsuz içerikleri ailelerine göndermekle tehdit ederek çocuklara karşı siber zorbalık uyguladıkları tespit edilmiştir (İEM, 2019).

Bu olayda onlarca çocuğun mağdur olduğunun belirlenmesine karşın, belirtilen 4 kişi hakkında operasyon gününe dek herhangi bir şikâyetin olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum daha önceki örneklerde de belirtildiği üzere, ailelerin çocukların internet kullanımını denetleme görevini tam olarak üstlenemediklerini ve çocuklarındaki değişimleri de yeterince gözlemleyemedikleri neticesini ortaya çıkartmaktadır.

3.4. Olay incelemesi IV

ABD Ulusal Kayıp ve Sömürülen Çocuklar Merkezi tarafından İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü’ne gönderilen bir raporda, uyuyan kız çocuğuna ait müstehcen görsellerin internet ortamında paylaşıldığı bildirilmiş ve kişinin profil bilgileri paylaşılmıştır. Siber Suçlarla Mücadele Müdürlüğü tarafından yapılan inceleme neticesinde sahte profile müstehcen fotoğrafları bilgisayarına indiren ve paylaşan kişinin ilk olarak konumu belirlenmiş, istihbarat çalışmasının genişletilmesini müteakip kişinin ikamet adresine ulaşılmıştır (İEM, 2019). İkametine yapılan operasyonla gözümlenilen şahsın, tıp bölümünde öğrenci x şüphelisinin, öncelikle el konulan dijital materyallerinin şifresi çözümlenmiş ve silinen görüntüler geri getirilerek maddi deliller ortaya çıkartılmıştır (Posta, 2018).

Bu olayda bir kız çocuğunun uygunsuz görüntülerinin çekilmesi ve internet ortamında teşhir edilmesi suretiyle çocuğun istismarı konusu gerçekleştirildiği anlaşılmıştır. Ayrıca yapılan incelemelerde kız çocuğunun 15 yaşında olduğu belirlenmiş ve mağdur ile şüphelinin sosyal medyadan tanıştığı belirlenmiştir.

4. Fiziki ortamda çocuğun cinsel istismarı ve sanal ortamda çevrimiçi çocuk istismarı suçlarının benzerlik ve farklılıkları

Fiziki ortamda gerçekleşen cinsel istismar suçuna yönelik yapılan bir araştırmada, “çocuklukta cinsel istismara maruz kalma sıklığı %10-40 olarak belirlenmiştir. Aynı araştırmada cinsel istismara maruz kalan mağdur çocuklardan %80’inin kız çocuğu olduğu bulgusu elde edilmiş ve istismarcıların ise %85-95 oranında erkek olduğu belirtilmiştir (Aktepe, 2009: 95). Diğer bir araştırmada ise kız çocuklarının erkek çocuklardan 2-5 kat daha fazla cinsel istismara maruz kaldığı gözlemlenmiştir (Bozkurt, Yorulmaz & Düzkaaya, 2014). Yapılan araştırmalarda Türkiye’de çocuğun cinsel istismara uğradığının, genellikle “istismar sırasında çocuk fiziksel olarak zarar görmüş ise” ortaya çıktığı sonucuna ulaşılmıştır (Aktepe, 2009: 97).

İstanbul özelinde incelenen olay örneklerinin sayıca yeterli düzeyde olmaması ve kısıtlı alan araştırması olması nedeniyle genel bir kanyaya varılması pek mümkün değildir. Buna karşın istismara uğrayan mağdurlar ve olayın şüphelilerinin cinsiyeti ve mağdur-şüpheli yakınlık dereceleri önemli kanıtlar sunmaktadır.

Olay örneği incelemeleri neticesinde elde edilen veriler değerlendirildiğinde:

- Birinci olayda, mağdur olan 2 kız çocuğu ve şüpheli durumda yetişkin 1 erkek birey,
- İkinci olayda, mağdur 8 kız çocuğu ve şüpheli durumda yetişkin 1 erkek birey,
- Üçüncü olayda, 2 erkek 15 kız çocuğu ve şüpheli durumda yetişkin 4 erkek birey,
- Dördüncü olayda, 1 kız çocuğu ve yetişkin durumda 1 erkek birey bulunmaktadır.

Olay örneklerinde şüpheli ve mağdur arasındaki yakınlık dereceleri değerlendirildiğinde:

- Birinci olayda, mağdurlar ve şüpheli akraba durumunda olup aynı evi paylaşmaktadırlar

- İkinci olayda, mağdurlar ve şüpheli kısmı zamanlı olarak aynı fiziki ortamı paylaşmakta ve yakın çevrede tanıdık olma durumu söz konusudur.
- Üçüncü olayda sadece sanal ortamda tanışma söz konusu olup, şüpheliler çocukların ailelerini sosyal çevreden tanımaktadırlar.
- Dördüncü olayda ise, kız çocuğu ile mağdur sosyal medya aracılığıyla tanışmış olup şüpheli ve mağdur arasında akrabalık ve geçmişe dair sosyal çevreden bir tanışık olma gibi bir durum söz konusu değildir.

Fiziki ortamda gerçekleşen cinsel istismar suçuna yönelik araştırmalarda elde mağdur ve şüphelilere yönelik oransal değerler, sanal ortamda gerçekleşen çevrimiçi çocuk istismarı olaylarındaki değerlerle örtüşmektedir. Fiziki ortamda gerçekleşen cinsel istismar olaylarının genellikle hastanede ortaya çıkmasına benzer bir durum sanal ortamda ki istismar olaylarında da görülmektedir. İncelenen olayların tamamında, mağdur çocukların ailelerinin veya yakınlarının emniyete intikal eden bir ihbarı bulunmamaktadır ve olayların aydınlatılmasında çocuk istismarına karşı mücadelede eden ulusal-uluslararası kurumlar rol almışlardır.

Fiziki ortamda gerçekleşen istismar olayları ve sanal ortamda gerçekleşen çocuk istismarı arasındaki benzerliklerin yanı sıra önemli bir farklılık da bulunmaktadır. Fiziki ortamda yaşanan istismar olaylarında çocuğun fiziksel veya psikolojik bakımdan zarar görmüş olması istismar olayının ortaya çıkmasında öncü faktör olurken, çevrimiçi istismar suçlarında, çocuklar fiziksel açıdan zarar görmemiş olsalar da istismar suçu ortaya çıkartılabilmektedir. Konu bu bakımdan değerlendirildiğinde, bilinçli internet kullanımı çocukların görebileceği zararları azaltırken (Bozkurt, Yorulmaz & Düzükaya, 2014) toplumun ve yetkili kurumların sorumluluk bilinciyle hareket etmesi de çocuklara yönelik cinsel saldırıların, sanal zorbalık olaylarının aydınlatılmasında önemli bir işlev görebilmektedir.

5. Çevrimiçi çocuk istismarı suçunun gerçekleşmeden önlenmesi amacıyla alınabilecek önlemler

Suç literatüründe “çevrimiçi çocuk istismarı” suçu henüz yeni bir kavram olduğundan, toplumun bu suç türüne karşı alınabilecek önlemler aşamasında yeterli bilgiye sahip olmaması olağan bir durumdur. Bu suça karşı verilecek mücadelede ailelere ve eğitim camiasına son derece büyük sorumluluklar düşmektedir. Eğitim camiasının, Eskişehir İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından düzenlenen, “Yerel Düzeyde Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Çalıştayı”nın model alınması ve bu önemli projeyi ülke genelinde uygulaması eğitimcilerin çocukların cinsel istismarı konusunda bilinç düzeyinin artmasına önemli bir katkı sunabilir.

Olay örnekleri incelenen vakalar, çocukların ve ebeveynlerin sanal ortamda karşılaşabilecek suçlara karşı bilinçlendirilmesi gerektiği sonucunu da ortaya çıkartmaktadır. İncelenen olaylardan edilen bulgular doğrultusunda, çevrimiçi çocuk istismarına karşı şu önlemler alınabilir:

- Bir çocuk uyumak için yatak odasına geçtiğinde, odasında sanal dünya ile iletişim kurabileceği telefonu var ise, fiziki olarak yalnız olmasına karşın, sanal kullanıcılarından dolayı asla yalnız değildir. Uyku vaktinde çocukların telefonları ile yatak odalarına gitmemeleri gerektiği hususunda onlarla uzlaşılması fayda sağlayabilir.
- Sanal risklere karşı, evde ortak cep telefonu kullanma alışkanlığı oluşturmak için aile üyeleriyle müşterek bir karar alınmaya çalışılmalıdır.
- Çocuğun ziyaret edebileceği web siteleri ile ilgili onunla uzlaşılmalıdır.
- Çocuğun erişim sağlayacağı web sitelerinin yaşına uygun olmasına dikkat edilmeli ve zararlı içerik barındıran web sitelerine karşı filtre yazılımlar kullanılmalıdır.
- Eğitim-öğretim amaçlı internet kullanımı haricinde, vakit geçirme amaçlı internet kullanımı sınırlandırılmalıdır.

- Çocukların internet üzerinden edindiği arkadaşların çocuklarla yaş farkı gözetilmeli ve sosyal medya takipçilerinin fiziki çevrede teyit edilebilir kişiler olduklarından kesinlikle emin olunmalıdır.
- Çocuklara, kişisel bilgilerin sadece kendilerine özel olduğu hususunda bilgilendirme yapılmalıdır.
- Çocuklara, internette kötü bir durumda karşılaşmaları halinde yaşadıkları olayı ebeveynlerine anlatmaları gerektiğini ifade edilmelidir. Bu gibi bir durumun yaşanması halinde, çocukları suçlayıcı bir tavır takılmamalı ve onlara dair güvence verilmelidir.
- İnternet kullanımını çocuğun fiziki çevre ile iletişimini koparacak bir düzeye geldiye, bir uzmana başvurarak profesyonel yardım alınmalıdır.
- İstismar konulu bir şüphe durumunda, elde edilen bilgiler gecikmeksizin ve eksiksiz olarak güvenlik güçleriyle paylaşılmalıdır.

6. Sonuç

Çocuk istismarı suçlarında, ebeveynlerin istismardan kaynaklı utanç yaşamaması, suçluluk hissetmesi gibi nedenlerle olayın üzerini kapatma eğilimiyle hareket etmeleri, bu suç kapsamındaki istatistiklere ulaşılmasının önünde önemli bir engel teşkil etmektedir ve bu nedenle sosyal bilimler alanındaki çalışmaların sınırlı kalmaktadır. Olay örneklerinde de görüleceği üzere, birkaç kişinin tutuklandığı olaylarda onlarca çocuk zarar görmüştür. Bu durum, şüphelilerin istismar olayını birçok defa gerçekleştirmiş olabileceklerini ispatlarken, istismar olayları ile alakalı olarak emniyete tek bir ihbarın dahi yapılmamış olması, ailelerin bu suç türüne karşı bilinçsiz olduğu neticesini ortaya çıkartmaktadır.

Teknolojik imkanların artması ve internet kullanımıyla ortaya çıkan çevrimiçi çocuk istismarının, internet kullanımının yaygınlaşmasına paralel olarak daha da yaygınlaşacağı öngörülebilir bir durumdur. Sanal ortamda işlenen bu suçun, sadece belirli kurum-kuruluşların çabalarıyla kontrolünün sağlanması pek mümkün değildir. Bu aşamada internet üzerinde istismar olayına şahit olanların konuyu güvenlik güçlerine bildirmeleri daha fazla suçun aydınlatılmasında olumlu bir etki yapabilir. Fiziki ortamda gerçekleşen istismar suçlarının ortaya çıkarılması aşamasında, uluslararası kurumların olaya müdahil olması gibi bir durum söz konusu olmazken, sanal ortamda gerçekleşen istismar suçlarında uluslararası kurum ve kuruluşlar çok hızlı bir şekilde devreye girebilmektedirler. Bu durum suçla mücadelede internet kullanımının önemini göstermekte ve güvenlik güçlerinin sanal ortamda daha etkin olmasının güvenli internet kullanımına sunacağı olumlu katkıyı ispatlar niteliktedir. Buna ek olarak çocuğun cinsel istismarı konusunda sağlık çalışanları, aile ve okulun bilgi sahibi olması, çocuğa yaşına uygun cinsel eğitimin verilmesi, suçun gerçekleşmeden önlenmesine değerli bir katkı sunabilir.

Olay incelemelerinde karşılaşılan önemli bir husus, siber suçlar alanında görev yapan polislerin yaşadıkları zorlukların gözlemlenememesidir. İşlenen suç ne kadar ağırsa, bu suçun maddi delillerini ortaya çıkartıp suçluların kanun önüne çıkartılması da bir o kadar zahmetli ve ciddi sorumluluklar içermektedir. Suçun maddi delillerinin hukuki statüye kavuşması aşamasında, polislerin çocuk istismarı görüntülerine maruz kalması, önemli ve toplum tarafından pek fark edilemeyen ciddi bir sorundur. Bu sorunun boyutları, sosyal bilimlerin bu alana ilgi duymaması nedeniyle ön görülememektedir. Suç araştırmalarıyla alakalı çalışmalarda, belirtilen eksikliğe yönelik araştırmaların yapılması çocuk istismarına karşı verilen mücadelenin daha sağlıklı bir zeminde yürütülmesine değerli bir katkı sunacağı gibi, suçun polislerde bıraktığı etkilerin gözlemlenebilmesini de sağlayacaktır.

Kaynakça

Aktepe, E. (2009). Çocukluk çağı cinsel istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1, ss. 95-119.

- Alpaslan, A. H. (2014). Çocukluk döneminde cinsel istismar. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 15(2), 194-201.
- Aydemir, İ., & Yurtkulu, F. (2012). Çocuğa yönelik cinsel istismarla mücadelede: Çocuk İzlem Merkezi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(2), 153-165.
- Bozkurt, G., Yorulmaz, C., & Düzkaya, D. S. (2014). Çocuklarda cinsel istismara bağlı travma sonrası stres bozukluğu: Olgu Analizi. *Hsp*, 1(2), 68-74.
- Göker, Z., Aktepe, E., Hesapçioğlu, S. T., & Kandil, S. (2010). Cinsel istismar mağduru olan çocukların başvuru şekilleri, klinik ve sosyodemografik özellikleri. *S.D.Ü. Tıp Fak. Dergisi*, 17(4), 15-21.
- Hatipoğlu, E. (2017). Çocuğa yönelik cinsel istismar vakaları ile çalışan sosyal çalışmacıların psikososyal etkilenme deneyimleri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(4), 85-97.
- Hürriyete karşı suçlar, Türk Ceza Kanunu. (26 Eylül 2004). Erişim adresi: <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html>
- İstanbul Emniyet Müdürlüğü (2019). Siber Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü, Evrak Sayı No: 47909374.116705.31566.
- Karakaya, B., & Tümkaya, K. Y. (2016). *Yerel Düzeyde Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Çalıştayı (III) Kitapçığı*. Eskişehir İl Millî Eğitim Müdürlüğü Yayınları.
- Karanfil, R., Akçan, R. & Orhan, Ö. (2011). Çocuğun cinsel istismarı ile ilgili asılsız iddialar ve paranoid bozukluk: iki olgu sunumu. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22, ss. 53-7.
- Karataş, Z., (2018). Çocukların cinsel istismardan korunmasında çocuk adalet sisteminin önleyici fonksiyonu. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 131-147.
- Koçak, C. & Büyükgönenç, L. (2011). Toplumdaki bireylerin çocuk istismarı ve ihmeline yönelik bilgi ve görüşler. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 89-104.
- Posta, (2018) "ABD'nin peşine düştüğü çocuk pornocusu, İstanbul'da okuyan doktor adayı çıktı", Erişim adresi: <https://www.posta.com.tr/abd-nin-pesine-dustuğu-cocuk-pornocusu-istanbul-da-okuyan-doktor-adayı-cikti-1371883>
- Şimşek, Ş., Uysal, C., Gençoğlan S., & Bez, Y. (2013). Türkiye'de çocuk cinsel istismarı: Gözden geçirme çalışması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Dergisi*, 4(14), 39-48.
- Uluslararası Çocuk Merkezi, (2014), *Türkiye'de çocuğa karşı cinsel sömürü ve cinsel istismar*, Alp Ofset Matbaacılık, Ankara.
- Yaşar, M. C., Şenol, F. B., & Akyol, T. (2015). Öğretmen adaylarının çocuğa yönelik cinsel istismar tutumlarının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, ss. 228-241.